

Hållbar turismutveckling i Stockholm skärgård

**En kvalitativ studie om hållbart utvecklingsarbete i
Dalarö och Gålö**

Av: Alma Östblom & Shawn Hedbom

Handledare: Gustaf Onn

Södertörns högskola | Institutionen för Institutionen för naturvetenskap, miljö
och teknik

Kandidatuppsats: 15hp

Turismvetenskap C | Vårterminen 2020

Abstract

The aim of this study was to examine sustainable development work in the archipelago. More precisely the archipelago in Stockholm and in the municipality of Haninge. The study also aims to understand how different businesses work with sustainable development within the company. If there is a difference in sustainable development work between different geographical areas the authors aim to find the differences. In this case the geographical areas we are speaking of are the different islands that the archipelago consists of. Because of the Covid-19 breakout we have also decided to include another angle. This angle is an aim to reach an understanding of the impact of the Covid-19 outbreak on sustainable development in the archipelago and the companies who have business there. The material this study is based on is several interviews with companies and observation studies. The material was collected during the spring semester of 2020. The result of the study shows some support for the theoretical frame that was set for this study but also shed some light on a need for more similar studies in the future because of the small sample of the study. This would result in a better ability to generalize to the rest of the tourism industry in Haninge archipelago. The study shows that the companies work actively with sustainable development and that this work looks different for every company. The results also show that the Covid-19 pandemic has affected the sustainable development work. The study did however have some problematic areas. The sample size and number of businesses from different islands was not very big and it would have been interesting to see more viewpoints.

Sammanfattning

I detta arbete var syftet att bygga en förståelse för det hållbara utvecklingsarbete som sker i Haninge skärgård. Uppsatsen hade även syftet att ta reda på hur företagen arbetar med hållbar utveckling inom företagen samt om det fanns någon skillnad mellan företagen inom detta arbetet på de olika öarna i Haninge skärgård. På grund av Covid-19 pandemin som utbröt samtidigt som detta arbete påbörjades så har skribenterna även valt att ta med en aspekt till i studiens syfte. Denna aspekt är om Covid-19 pandemin på något sätt har påverkat hållbarhetsarbetet för företagen som deltagit i studien. Arbetet bygger på sex intervjuer med turistföretag i skärgården samt en intervju med en individ som jobbar för kommunen. Utöver det så bygger arbetet också på tre observationsstudier. Samtligt material har inhämtats under vårterminen 2020. Syftet med studien är att undersöka hur turismaktörer i skärgården ser på hållbar utveckling. Resultatet av studien stärker delvis återopad litteratur i det teoretiska ramverket i studien men pekar även på ett behov av liknande studier i framtiden. Dessa framtida studier skulle behöva behandla den del av populationen som inte behandlats i detta arbete. Resultatet skulle vara att man i framtiden skulle kunna generalisera bättre och över ett större geografiskt område. I uppsatsen kommer skribenterna fram till att det finns ett befintligt hållbarhetsarbete för alla företag som är involverade i studien trots att detta hållbarhetsarbete ser olika ut för alla. Covid-19 visade sig även ha påverkat hållbarheten på ett flertal sätt. Skribenterna finner en viss problematik i uppsatsen. Denna problematik ligger huvudsakligen i urvalsstorleken i arbetet och mängden företag representerade från olika öar i skärgården. Det diskuteras även idéer till möjliga ämnen till studier i framtiden.

Förord

I denna uppsats så har ansvarsfördelningen varit att skribenterna haft gemensamt ansvar för alla avsnitt i arbetet. Skribenterna har fördelat allt arbete jämt så att båda författare har haft möjlighet att ta del av varje avsnitt samt få en förståelse för det. Det enda undantaget har varit när intervjumaterialet transkriberades. Då har skribenterna på egen hand transkriberat tre intervjuer vardera.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemdiskussion	1
1.3 Syfte	4
1.4 Avgränsningar	4
1.5 Uppsatsdisposition	4
2. Metod	5
2.1 Val av metod	5
2.2 Kvalitativa intervjuer	6
2.3 Strukturerad observation	6
2.4 Urvalsprocessen	7
2.5 Genomförande	8
2.6 Analysmetod	8
2.7 Etiska reflektioner	9
2.8 Reliabilitet och validitet	10
2.9 Metodkritik	11
3. Teori	13
3.1 Litteraturgenomgång turism och hållbar utveckling	13
3.2 Litteraturgenomgång skärgårdsturism	13
3.3 Litteraturgenomgång pandemi	14
3.4 Teoretisk syntes	15
4. Empiri	16
5. Analys	22
6. Slutsatser	26
7. Diskussion	27
7.1 Förslag till vidare forskning	28
8.0 Källförteckning	30

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Många studier har visat att tillväxt och utveckling av turistnäringen har både positiva och negativa effekter för miljön. För att minimera de negativa effekterna är det mycket viktigt att främja en hållbar utveckling av turism (Hoppstadius 2018). Besöksnäringen har fått en större betydelse för ekonomisk tillväxt både i Sverige och globalt. Turism innebär ett stort antal resor vilket ger en negativ påverkan på miljö och klimat. Samtidigt bidrar turismen positivt till företags och samhällets ekonomiska och sociala utveckling. Av ökad turism och ett ökat internationellt fokus på hållbar utveckling har även behovet och intresset ökat både för företag och destinationer att arbeta mer hållbart. Hållbar utveckling är ett fenomen som i dagens läge är en viktig fråga inom turism. Hållbar turism tar ansvar för turismens nuvarande och framtida ekonomiska, sociala och miljömässiga påverkan genom att utgå från besökarens, företagets, miljöns och lokalsamhällets behov. Det innebär att människor bör resa på ett sätt som är bättre för miljön och som gynnar lokalbefolkningen på de platser som besöks (Tillväxtverket u.å).

Hållbarhet står högt på agendan i många branscher och har gjort det i flera år, både i Sverige och globalt. Sverige är ett land med stora naturvärden och har ett stort engagemang för miljön (VisitSweden u.å). Stockholms skärgård har stora naturvärden. Denna skärgård består av små och stora öar, som sträcker sig från Arholma i norr till Landsort i söder (skärgårdsstiftelsen 2019). I Stockholms skärgård finns det omkring 30 000 öar, varav cirka 200 är bebodda (Länsstyrelsen 2017). I svensk besöksnäring finns det många företag och organisationer som har arbetat strategiskt och målmedvetet med miljöfrågor och hållbarhet under en längre tid (VisitSweden u.å). Skribenterna vill i detta arbete undersöka hur turismaktörer i skärgården ser på hållbar utveckling samt hur de arbetar för en bättre miljö. Skribenterna vill även se om skärgårdens turismaktörer har blivit påverkade av Covid-19 och i sådana fall mer specifikt hur hållbarhetsarbetet har blivit påverkat. I slutet av 2019 upptäcktes ett nytt coronavirus i Kina som kan smitta människor, det nya viruset kallas Covid-19. De allra flesta blir lindrigt sjuka, men en liten grupp får en mycket allvarlig sjukdom och dödsfall förekommer. Den 13 mars 2020 är det totalt 27 272 bekräftade fall i Sverige och 3 313 dödsfall (Folkhälsomyndigheten 2020). Covid-19 ger stora negativa effekter på den svenska besöksnäringen och detta går bland annat att se på att mängden gästnätter har sjunkit markant (Peterson & Tonarp 2020).

1.2 Problemdiskussion

Det är många av världens länder som har ett pågående arbete inom hållbar utveckling precis som i Sverige. Turistindustrin och hållbar turismutveckling har en viktig roll i detta hållbarhetsarbete. Hållbar turismutveckling ses som ett hjälpmedel för att lösa de hot mot naturen som finns i dagens läge och på grund av detta så ses turistindustrin som ett värdefullt verktyg för hållbarheten runt om i världen (Johnson, Nguyen, Wearing & Young 2019). Meningen bakom att arbeta med hållbar turismutveckling är att skapa ekonomiska möjligheter, sociokulturella fördelar samt att

skapa bättre möjligheter för att bevara naturen. Utöver detta så har hållbarhetsarbetet även i uppgift att tillgodose ett flertal aktörer i turistprodukten. Aktörerna i fråga är turisterna, företag och värdsamhället (Adam, Adango & Taale 2018; Lee 2013).

Ett framgångsrikt hållbarhetsarbete kan ta lång tid och kräver mycket arbete. Anledningen till detta är att det krävs ett samarbete mellan många aktörer som arbetar mot samma mål (Bolis, Morioka & Sznelwar 2017; Weaver 2011). Utöver hur tidskrävande detta arbete är så finns det även olika politiska åsikter gällande ämnet. En av de åsikter som finns är att hållbarhetsarbetet endast vidtas för ekonomisk vinning. Ännu en åsikt som finns är att varje aktörs hållbarhetsarbete är viktig för hållbar utveckling och hållbarhetsarbetet i stort (Johnson, Nguyen, Wearing & Young 2019).

I en studie av Caido, Freitas, Leal, Mattos och Quelhas (2017) hävdar författarna att tidigare studier gällande hållbar utveckling har ökat enormt de senaste årtiondena på grund av bland annat ett flertal insatser från världsorganisationer. FN har publicerat en framtidsplan som innehåller sjutton globala mål som ska göra det möjligt att uppnå en bättre framtid. Dessa mål ska vara uppnådda år 2030 (Förenta nationerna u.å). Tidigare studier som berör hållbar turismutveckling redogör att de organisationer som arbetar i länder med svåra ekonomiska situationer har en positiv inställning till turism. Organisationerna anser att turism är en viktig resurs för att förbättra befolkningens situation (Carter, O'Rourke, Pearce & Thock 2015). I en studie av Torres-Delgado och Saarinen (2014) förklarar författarna att hållbar utveckling spelat en mycket viktig roll i utformningen av turistnäringen i ungefär tre årtionden. Det sätt som hållbar utveckling har använts går att se i utformningen av policys, förvaltning och planering inom branschen. Utöver detta så har det även utförts mycket forskning kring ämnet. Enligt Fredman, Laven och Wall-Reinus (2015) är det även hållbar turism som är den huvudsakliga paradigmen när det kommer till att hantera besökare.

Utöver företagen som arbetar inom turistnäringen så är det välkänt inom forskningen att ett lands styrande mekanismer som regeringar, kommuner och regioner har en mycket viktig roll i hållbar turismutveckling. Det är den offentliga sektorns uppgift att på ett framgångsrikt sätt rikta uppmärksamhet mot gemensamma mål samt försöka uppnå dessa mål för ett framgångsrikt hållbarhetsarbete (Ruhanen 2013). Det är även så att hållbar utveckling är ett socialt konstruerat fenomen som ständigt förändras av olika intressenter. Det är även beroende av politiska beslut och etiska avvägningar som är relaterat till makt och kunskap inom området (McAreevey & McDonagh 2010).

Det har gjorts en del forskning som berör Stockholm skärgård tidigare rörande turism. Exempelvis studier om turismrelaterade företag i skärgården (Onn 2018) och människor som har stugor i skärgården (Majavaara 2007; Majavaara 2009). Utöver detta så har det även utförts forskning gällande skärgårdar på andra platser i världen. Exempelvis en studie av Berg, Laaksonen och Syrjälä (2014) som behandlar hållbar utveckling i relation till de företag och organisationer som befinner sig i en del av den finska skärgården.

Det finns även forskning om hur pandemier kan slå hårt mot turism och destinationer. Exempelvis forskning som berör tidigare pandemier som SARS och hur det påverkat turistindustrin. I en studie av Kung, Lim och Min (2011) så förklarar författarna vilken effekt SARS haft på Taiwans turistindustri. Författarna förklarar att efter sjukdomens utbrott så blev antalet inkommande besökare mindre samt att denna effekt var som mest påtaglig under det första året. Det finns också forskning om hur Covid-19 påverkar turistnäringen. Till exempel en artikel som konstaterar att pandemin har resulterat i att turistnäringens brister har blivit mer tydliga. Även att det finns ett behov för mer arbete inom hållbar utveckling för att klara av liknande situationer i framtiden (Alderman, Benjamin & Dillette 2020). I en artikel av Harris och Moss (2020) så redogör författarna att pandemin har haft negativa effekter på turistnäringen. Dessa effekter har bland annat varit att många blivit av med sina jobb och att människor inte reser på samma sätt längre. I en tidigare studie av Gössling, Hall och Scott (2020) så förklarar författarna att pandemier påverkar turistnäringen på grund av att människor kan behöva vara i karantän samt att strikta gränskontroller införs. Utöver en ändrad gränskontroll och att människor behöver sätta sig i karantän så påverkar pandemier många former av transportmedel. Mindre flyg, båtar och andra transportmedel får färre avgångar på grund av restriktioner och dessa restriktioner har även påverkat nittio procent av världens population. Vidare förklarar forskarna att pandemin påverkar turistnäringen i hela världen på grund av att mängden besökaren minskat så pass mycket. I en artikel av samma författare (Gössling, Hall & Scott 2020) förklarar dem att det tidigare har funnits ett flertal pandemier och epidemier men att ingen av dem har påverkat världens ekonomi och turistnäring på samma sätt som Covid-19.

Med dessa tidigare studier i åtanke så ser Skribenterna ett flertal kunskapsluckor som de vill beröra i denna studie. Till att börja med så finns det ett begränsat med kunskap om Covid-19 och den påverkan den har Stockholm skärgård. Det finns även en kunskapslucka i hur turismen i skärgården påverkats av pandemin. Ytterligare en kunskapslucka som skribenterna funnit när det gäller Covid-19 är vilken påverkan pandemin har på hållbarhetsarbetet som genomförs i Stockholm skärgård. Sedan så väcks det en fråga om hur små företag påverkas inom skärgårdsturism av det stora hållbarhetsarbete som pågår runt om i världen och hur de förhåller sig till det. Även hur de olika aktörerna i skärgården kan ta del av ett hållbarhetsarbete på så stor skala. Utöver det så väcks även frågan om företagen i skärgården har det hållbarhetsperspektiv som diskuteras i tidigare studier. Specifikt när det kommer till att hantera sina besökare samt om dessa besökare behöver anpassa sig till hållbarhet i sin upplevelse av skärgården. Ännu en fråga som väcks är hur den offentliga sektorn påverkar det hållbarhetsarbete som sker ute i Haninge skärgård. Ytterligare en brist i den tidigare forskningen skribenterna funnit är att den visat sig vara begränsad när det gäller kunskapen som finns runt Stockholm skärgård och även den turistindustri som finns där. Denna studie appliceras på de två öarna Dalarö och Gålö. Dessa öar tas som två exempel av de flertal attraktiva öar som finns i Stockholm skärgård.

1.3 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur turismaktörer i Stockholm skärgård på Dalarö och Gålö ser på hållbar utveckling samt hur de aktivt arbetar med hållbar utveckling. Även ta reda på om det finns någon skillnad mellan de olika företagen och öarnas olika sätt att se på hållbar utveckling samt hur de arbetar med det. Utöver detta är syftet även att ta reda på hur Covid-19 pandemin har påverkat företagen samt hur dessa företag uppfattar att deras hållbarhetsarbete har blivit påverkat av pandemin. I denna studie kommer även följande frågeställningar besvaras:

- Hur arbetar turismaktörerna på Dalarö och Gålö med hållbar utveckling samt påverkar Covid-19 detta arbete?
- Vilka skillnader och likheter finns det mellan Dalarö och Gålös hållbarhetsarbete?

1.4 Avgränsningar

Skribenterna har valt att avgränsa uppsatsen till turistföretag i Haninge kommun och öarna Dalarö och Gålö. Därmed har andra delar av Sverige och andra delar av Stockholm skärgård uteslutits. Valet av dessa två öar motiveras av att de båda har företag som kunde delta i studien som är relaterade till turistnäringen. Andra företag och öar som hade kunnat delta i studien uteslöts på grund av att företagen tackat nej till att delta vid tillfrågning. Skribenterna har valt att jämföra öarna i denna studie på grund av att kunna se eventuella skillnader och vad som gör att de skiljer sig åt. Även för att se om de skulle kunna lära sig av varandra och samarbeta. Utöver detta har skribenterna även valt att fokusera på företagens egen uppfattning och deras egna åsikter vad gäller hållbar utveckling. Därför har andra människors åsikter som står utanför turistnäringen i skärgården uteslutits från studien.

1.5 Uppsatsdisposition

Uppsatsen är indelad i sju olika kapitel, det första kapitlet är 1 *Inledning* som syftar till att introducera läsaren i ämnet genom att förklara ämnet och problem skribenterna funnit i forskningen. Här kan man även läsa studiens syfte och forskningsfråga. Det följande avsnittet är 2 *Metod* där skribenterna redogör studiens tillvägagångssätt under arbetets gång. I kapitel 3 *Teori* redogörs relevant forskning som finns kring hållbar utveckling och pandemier. Skribenterna har valt teorier och begrepp som de anser vara relevanta för uppsatsens syfte. I nästkommande avsnitt 4 *Empiri* presenterar skribenterna undersökningens empiri, som är uppdelad i två kapitel. 5 *Analys* här analyseras resultatet med utgångspunkt i teorin. 6 *Slutsatser* i detta kapitel presenteras våra slutsatser samt det svar studien genererat till uppsatsens forskningsfrågor. I sista kapitel 7 *Diskussion* diskuteras studien samt ger även förslag på fortsatt forskning inom forskningsområdet.

2. Metod

2.1 Val av metod

Med hänsyn till uppsatsen syfte som är att undersöka hur skärgården ser på hållbar utveckling och Covid-19, har skribenterna valt att använda sig av en kvalitativ forskningsmetod. Att använda en kvalitativ metod innebär att författaren studerar ett område för att skapa en bättre förståelse för människors handlingar och tankar. Oftast innebär det även att det finns ett fokus på ord istället för siffror. Dessa ord kan vara baserade på textmaterial som exempelvis transkriberingar av intervjuer, anteckningar från observationsundersökningar och andra dokument som är av intresse i relation till de frågeställningar som ska besvaras i arbetet (Bryman 2018, s. 455). Skribenterna bestämde sig för att använda en kvalitativ metod eftersom de ville få en djupare förståelse för respondenterna och deras destination ur deras egna perspektiv och hur de själva upplever sin situation. På grund av detta så anser skribenterna att en kvalitativ metod fungerar bättre än en kvantitativ i denna uppsats.

Utöver kvalitativa intervjuer har skribenterna även valt att använda sig av dolda observationer i denna uppsats. Dold observation har sin styrka i att ingen vet om att den som utför observationerna, observerar och att man på så sätt lättare kan få tillgång till ett fält (Bryman 2018, s.515). Skribenterna valde denna form av observation för att kunna se hur människor agerar under den pågående coronaviruspandemin och om samtliga skärgårdsföretag följer myndigheternas rekommendationer som exempelvis social distansiering och att undvika trängsel mellan gäster. Därav har författarna valt att utföra observationerna i skärgården. Författarna har även valt att använda sig av tidigare vetenskapliga artiklar som berör samma fenomen som denna studie gör samt skribenternas egen datainsamling. Datainsamlingsprocessen började med att skribenterna valde att samla in sekundärdata. Sekundärdata är information som andra redan har samlat in. Detta material samlades in från företagets hemsidor, tidningar och databaser som skribenterna har tillgång till. De artiklar som användes var både vetenskapliga artiklar ur vetenskapligt granskade publikationer samt artiklar ur dagstidningar.

I detta arbete använder skribenterna en deduktiv metod. Denna metod innebär enligt Bryman (2018, s.47–49) att teorin i arbetet föregår datainsamlingen och analysen av det aktuella datamaterialet i ett vetenskapligt arbete. Vid ett induktivt angreppssätt så är det istället datainsamlingen som kommer först. I denna studies fall hade skribenterna redan hållbar utveckling samt Covid-19 fastställda. Efter att dessa två begrepp fastställts så anpassades datainsamlingsprocessen. Bryman (2018, s. 48) hävdar att det deduktiva angreppssättet vanligtvis används vid kvantitativa studier. Detta gör att skribenternas studie särskiljer sig från hur kvalitativa studier oftast genomförs.

Skribenterna av denna uppsats har en objektivistisk ståndpunkt. Enligt Bryman (2018, s.57) så är objektivism en ontologisk ståndpunkt och perspektiv som innebär att individen ser på sociala fenomen utefter de yttre faktorer som inte kan påverkas av oss. Dessa sociala fenomen är då oberoende av sociala deltagare. Det innebär även att de sociala fenomenen är oberoende av

aktörer och individuella personer. Utöver att objektivism är en synvinkel skribenterna har så har det även applicerats på studien. Bland annat i de frågor som ställts under intervjuerna. Exempelvis frågades respondenterna om vilka riktlinjer och regler deras organisationer följde.

2.2 Kvalitativa intervjuer

Skribenterna har valt att använda halvstrukturerade intervjuer som erbjuder både struktur och flexibilitet. Flexibilitet skapas av att svarsalternativen inte är fasta och att de bestäms av intervjupersonerna. En halvstrukturerad intervju ställer samma grundfrågor till alla deltagare. Intervjuaren har då kontroll över samtalsriktning men till skillnad från strukturerade intervjuer finns det en möjlighet till följdfrågor och utveckling av intervjupersonens svar (Bryman 2018, s.562–566). Skribenterna gjorde en intervjuguide som var indelad i tre olika teman, det första temat var bakgrund för att få information om företaget och respondenten. Därefter hade skribenterna ett tema som var hållbar utveckling och det sista temat var Covid-19. På grund av att halvstrukturerade intervjuer har formulerade grundfrågor blir det enklare arbete att jämföra intervjupersonernas svar. Detta underlättar i sin tur analysarbetet. Om frågorna är färdiga och genomtänkta minskar dessutom risken att man ställer oklara och ledande frågor som kan försämra studiens validitet (Bryman 2018, s. 561–566).

En halvstrukturerad intervju kan inledas med bakgrundsfrågor och detta kan tjäna till att värma upp intervjupersonen och intervjuaren så att de känner sig bekväma med intervjusituationen. Efter uppvärmningen följer de viktiga frågorna. Hur man ställer frågor och deras ordning kan ibland påverka svaret (Bryman 2018, s.565-566). Det innebär att skribenterna haft en tydlig bild av frågorna som skulle ställas till respondenterna och att de ställdes i en viss ordning (Lantz 2013). Skribenterna har ett antal tydligt angivna frågor som ska besvaras, men har även möjligheten att följa upp de svar som respondenten ger. Intervjuerna spelades in för att sedan transkriberas. Detta tillvägagångssätt är viktigt för den detaljerade analysen som krävs vid kvalitativa undersökningar och för att man ska kunna fånga intervjupersonernas svar med deras egna ord (Bryman 2018, s.565-566). Intervjuguiden innehåller förbestämda frågor som är konstruerade efter de teoretiska utgångspunkterna och respondenten har möjligheten att utveckla sina åsikter. På grund av att skribenterna konstruerade frågorna efter att de teoretiska utgångspunkterna var fastställda så ökade sannolikheten att intervjufrågorna var relevanta för undersökningen och på så sätt minskade risken för irrelevanta svar (Bryman 2018, s.566).

2.3 Strukturerad observation

Skribenterna valde att använda strukturerad observation i denna studie. Observationsstudier erbjuder en möjlighet att observera platser och beteenden. Därefter även att undersökaren inte behöver förlita sig på svar från undersökningsdeltagare (Bryman 2018, s.337). Begreppet deltagande observation används ofta synonymt med fältarbete. Metoden innebär att befinna sig på fältet bland deltagare i situationer som framstår som naturliga för dem (Fangen 2005 s.29). En strukturerad observation är när en undersökare observerar beteenden med hjälp av regler. Dessa

regler ska vara formulerade i ett observationsschema. Observationsschemat innehåller instruktioner som undersökaren följer. Instruktionerna fungerar som en mall för hur observationerna ska göras (Bryman 2018, s.337-344). Skribenterna valde att observationsstudierna skulle genomföras och därefter formulerades observationsschemat. Schemat innehöll regler för vad som skulle studeras och vad skribenterna skulle leta efter i sina observationer. Till exempel var en av reglerna att skribenterna skulle leta efter varningsskyltar som säger åt besökare att tvätta händerna och hålla avståndet till varandra. Observationsschemat kunde sedan fyllas i av skribenterna. Efter att observationsschemat var formulerat åkte skribenterna till Dalarö, Gålö och Haninge kommunhus och utförde observationsstudierna. Det skribenterna gjorde var att gå längst Dalarö och Gålös gator och antecknade, tittade in på samtliga kafeer och restauranger för att se hur de arbetar. Skribenterna utförde även en observation på Haninges kommunhus där en av intervjuerna genomfördes. Efter att observationerna genomförts så skrevs anteckningarna som fördes in i observationsschemat. Deltagande observation är att vara bland människor och delta i deras interaktion, samtidigt som den som utför observationen är där för att studera och observera dem (Fangen 2005 s.29). Observationerna syftade till att göra faktiska iakttagelser av hur platserna ser ut och människornas beteende ser ut (Bryman 2018, s.337).

2.4 Urvalsprocessen

De intervjupersoner som medverkat i denna studie valdes av skribenterna på grund av att de har relevant information om det som undersöks i studien. Urvalet är en avgörande del av undersökningen (Bryman 2018, s. 496-497). Skribenterna har därför intervjuat människor som arbetar i skärgården. Den första kontakten mellan skribenterna och intervjupersonerna var genom e-post eller telefon. Vid första kontakt presenterade skribenterna sig som studenter från Södertörns Högskola samt förklarade vad studien handlar om. Till sist tillfrågades de som blev kontaktade om de skulle vilja medverka i studien som intervjuperson. Det var många av dem som blev tillfrågade som tackade nej vid tillfrågan.

Den sorts urval som används i denna studie förklaras av Bryman (2018, s.494) som ett målstyrt urval. Ett målstyrt urval innebär att individen väljer informanter för studien som har en bra koppling till de forskningsfrågor som arbetet har. Denna form av urval anses av skribenterna ha fungerat bra för denna studie. Detta på grund av att de intervjuer som genomförts är med informanter som hjälper skribenterna att besvara studiens frågeställningar. Något som skribenterna märkte under urvalsprocessen var att det var mycket svårt att hitta intervjupersoner som var villiga att delta under den pågående coronapandemin och dess medföljande restriktioner från myndigheter. De anledningar som angavs till att inte delta i studien var bland annat att det inte var aktuellt för dem att delta i en intervju för tillfället. Sedan var det även ett flertal av dem som tillfrågades som tackade nej till att medverka i studien utan en anledning. Det är endast dem som svarat att de vill medverka i studien som behandlas i detta arbete. Alla andra turismrelaterade företag som finns i Haninge skärgård valde att inte delta i studien. Detta gör då att skribenterna endast kan uttala sig om de företag som befinner sig på Dalarö och Gålö. Det

finns dock ett undantag och det är informanten från Haninge kommun som bidrog med väldigt mycket kunskap om alla öar som finns i Haninge skärgård.

2.5 Genomförande

Skribenterna genomförde sammanlagt sex intervjuer. Intervjuerna tog mellan en timme upp till en timme och trettio minuter. På grund av Covid-19 så kunde inte alla intervjuer utföras i person, så fem utav intervjuerna utfördes via telefon och en intervju via Skype. Utöver intervjuerna så genomförde även skribenterna tre observationsstudier som nämnts tidigare i studien. Dessa observationsstudier tog plats på Dalarö, Gålö och Haninge kommunhus. Observationsstudierna på Dalarö och Gålö tog plats den 10 Maj 2020. Skribenterna spenderade två timmar på Dalarö och därefter två timmar på Gålö. Utöver de observationer som gjordes på Dalarö och Gålö så utfördes även en timmes observationsstudie på Haninge kommunhus i samband med en av intervjuerna som utfördes där.

Sex intervjuer har utförts i denna studie. Den första intervjun som genomfördes var med en informant som arbetar för Haninge kommun som näringslivs och landsbygdsutvecklare. Det arbete som informanten utför förklaras av informanten själv som näringslivsutveckling i skärgården och på landsbygden. Informanten arbetar med de besöksnäringföretag som finns i Haninge skärgård. Arbetet syftar till att arbeta för en hållbarare utveckling i skärgården när det gäller de ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionerna.

Sedan intervjuades en respondent som driver ett företag som heter Dalarö information AB. Respondenten sköter information och marknadsföring av Dalarö, samt en turistbyrå. Skribenterna intervjuade även en informant som är ordförande på båtklubben på Dalarö. Denna respondents arbete är att leda båtklubben. Båda dessa intervjuer utfördes över telefon. Utöver det så intervjuade skribenterna också en utav ägarna av Vandrarhemmet Lotsen på Dalarö. Denna intervju utfördes via appen Skype med videosamtal.

Därefter utfördes även två intervjuer till. En av intervjuerna var med en arbetare på Sälstationen som bland annat erbjuder boende och konferens på Gålö. Respondenten säger under intervjun att hen inte har någon arbetstitel. Trots detta förklarar respondenten att hen fått arbetet genom en arbetsannons som letade efter en entreprenör för att öppna verksamhet vid sälstationen. Den sista intervjun som genomförts var med en respondent som är VD för Gålö havsbad. Denna respondent förklarar under intervjun att hen är ensam ägare för företaget och har varit det sen de öppnade för femton år sedan.

2.6 Analysmetod

Skribenterna spelade in alla intervjuer och förde även anteckningar på respondenternas svar. Anledningen till att intervjuerna spelades in var för att inte gå miste om data som kunde vara till hjälp för undersökningen. Att anteckningar fördes under intervjuerna var för att betona vissa

delar samt för att kunna hitta information på ett snabbt och smidigt sätt. Efter att intervjuerna spelats in så transkriberades alla intervjuer. Transkribering innebär att författaren skriver ut det inspelade materialet ordagrant, pauser, hummande med mera skrivs ut om de bedöms vara meningsfulla eller om de fyller någon funktion (Bryman 2018, s.577). Transkriberingen gör det möjligt att gå igenom materialet flera gånger samt att hela tiden kunna gå tillbaka och titta på vad som sagts under intervjuerna. På så sätt så behöver skribenten inte bara förlita sig på sitt eget minne (Bryman 2018, s.577).

Därefter kodades det transkriberade materialet. Enligt Bryman (2018, s. 313) så består kodningen av två delar. Till att börja med ska personen som gör studien kategorisera materialet. Då ska materialet kategoriseras och grupperas. Sedan ska skribenten ge siffror till de grupper som hen tidigare skapat. Siffran ska då fungera som en etikett för varje tillhörande tema som grupperna innehåller. Så det skribenterna gjorde var att gruppera och kategorisera det insamlade materialet och sedan tilldelades tillhörande siffror till dem. Exempelvis var en av kategorierna tillgänglighet som fick numret tolv. Det hjälpte skribenterna att hitta information om just persontransport till öarna och det vart därmed enklare att hitta relevant information när det behövdes. Även att hitta svar om samma tema från samtliga intervjuer kräver mindre arbete än om kodningen inte utförts.

Den analysmetod som är aktuell i detta arbete är en tematisk analys. Syftet med en tematisk analys är att författaren av arbetet ska identifiera teman i sitt datamaterial och tolka det samtidigt som det ska förhålla sig till syftet och frågorna som arbetet har (Braun & Clarke 2017). Dessa teman som identifieras bygger på de koder som tidigare gjorts på det transkriberade materialet som används. Dessa koder bidrar med en teoretisk uppfattning av datamaterialet. Denna teoretiska uppfattning förbättras då arbetets syfte och frågeställningar ska vara till grund för de teman som identifieras. Därmed är det även av vikt att tänka på återopad litteratur under detta arbete och hur det kan kopplas till de teman som identifierats (Bryman 2018, s.702-705). Anledningen till att skribenterna väljer denna analysmetod är för att tidigare studier pekat på denna analysmetod som ett speciellt hjälpsamt analysverktyg. Skribenterna anser att detta överväger den negativa kritik som finns mot metoden som exempelvis att den inte är lika utvecklad som andra metoder (Moules, Norris, Nowell & White 2017). Det sätt skribenterna arbetar med denna analysmetod är att identifiera teman i det transkriberade datamaterialet från intervjuerna samt de anteckningar som skrivits under observationerna. Dessa teman skrevs sedan ut i ett Word dokument. Efter detta så tas de teman som skribenterna anser vara aktuella ut och bearbetas i analysavsnittet.

2.7 Etiska reflektioner

Det grundläggande individskyddskravet kan konkretiseras i fyra allmänna huvudkrav på forskningen. Dessa krav är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att forskaren skall informera undersökningsdeltagare om arbetet och uppgiftens syfte. Forskaren måste informera undersökningsdeltagare om deras roll i arbetet och vilka villkor som gäller för deras medverkan. Undersökningsdeltagare ska även informeras om att det är frivilligt och de har rätt att avbryta sin medverkan när som helst

(Forskningsetiska principer u.å.). För att se till att informationskravet uppnåts så har skribenterna i samband med den datainsamling som genomförs under studien berättat för undersökningsdeltagare om vår studie. Skribenterna klargjorde studiens syfte och vilken roll deras svar kommer att ha i studien. Samtyckeskravet innebär att undersökningsdeltagare har rätt att bestämma över sin medverkan. Forskaren skall inhämta samtycke från uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare. De som medverkar i undersökningen har rätt att självständigt bestämma hur länge och på vilka villkor de skall delta på och att de även kan avbryta sin medverkan. Om de väljer att avbryta sin medverkan får inte undersökningsdeltagarna utsättas för olämplig påtryckning eller påverkan (Forskningsetiska principer u.å.). För att säkerhetsställa att studien uppnår denna forskningsetiska princip så har skribenterna i samband med intervjuerna samlat in informanternas samtycke. Detta har skribenterna med hänsyn till Covid-19 genomfört via mail för båda parternas säkerhet. Skribenterna har även fått samtycke från undersökningsdeltagarna att använda arbetsplatsnamn och intervjupersonernas arbetsbefattning i studien. Skribenterna har även skickat detta arbete till de som deltagit i studien och fått godkännande för att publicera detta arbete som det är.

Konfidentialitetskravet innebär att alla i undersökningen ska ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifter ska förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. Om forskningsprojektet omfattar användning av etiskt känsliga uppgifter bör de underteckna en förbindelse om tystnadsplikt beträffande sådana uppgifter (Forskningsetiska principer u.å.). För att säkerhetsställa att konfidentialitetskravet uppnåts i denna studie så har skribenterna vidtagit ett flertal åtgärder. Exempelvis så bevarades allt insamlat material från intervjuerna på enheter som ingen annan än skribenterna har tillgång till. Detta gäller även det transkriberade materialet och allt detta raderades även efter att det använts. Nyttjandekravet handlar om att personen som samlar in information om enskilda personer endast får använda materialet för forskningsändamål. Informationen får inte heller användas av myndigheter på ett felaktigt sätt (Forskningsetiska principer u.å.). För att säkerhetsställa att nyttjandekravet uppnåts så har skribenterna förklarat för intervjupersonerna vad deras information ska användas till. En etisk aspekt som skribenterna inte kan säkerhetsställa är hur detta arbete kommer att behandlas efter att arbetet lämnats in och publicerats.

Till sist vill skribenterna även nämna att det deras eget ansvar i denna uppsats att alla forskningsetiska krav uppnås. Detta är någonting en artikel av Tillman (2010) stärker. Tillman berättar att det finns ett ansvarsområde för individer som genomför undersökningar att ha koll på och även förhålla sig till de krav som finns. Utöver detta så var det inte människor och dess beteende som spelade en stor roll i våra observationer. Det var istället miljöerna och hur det såg ut på platsen som vikten låg vid. Så skribenterna ser ingen stor etisk problematik i studiens observationsstudier.

2.8 Reliabilitet och validitet

När det gäller kvaliteten i en kvalitativ studie så är reliabiliteten och validiteten av mycket stor vikt (Bryman 2018, s.465). Validiteten i ett arbete handlar om hur lämpliga en studies verktyg,

processer och använd data. Därefter också att studiens frågor är lämpliga för att uppnå studiens syfte. Det är viktigt för studiens validitet att författaren väljer rätt verktyg och tillvägagångssätt för att besvara de frågor som studien avser att besvara. Reliabiliteten handlar istället om studiens resultat samt processen författaren av studien har gått igenom för att besvara sina frågor. En studies reliabilitet avgörs beroende på om studien går att återskapa igen. Alltså om en annan studie skulle uppnå ett liknande resultat om samma tillvägagångssätt skulle användas. Då är det viktigt med studiens följdriktighet och hur skickliga författaren är med hela processen (Leung 2015).

När det gäller denna studies validitet anser skribenterna att den är relativt bra. Skribenterna anser att rätt verktyg använts för att kunna besvara våra frågeställningar och uppfylla syftet med studien. Empirin arbetet förlitar sig på är också av bra kvalitet då intervjupersonerna är kunniga och engagerade i ämnet. Utöver detta anser skribenterna även att en lämplig metod använts i förhållande till utgångspunkten i frågeställningen samt syftet. Studiens reliabilitet anser skribenterna även vara stark då arbetets process varit bra med hänseende till pandemisationen skribenterna befunnit sig i på grund Covid-19 som varit aktuell genom hela arbetets gång. Skribenterna fick problem med Covid-19 tidigt i arbetet och valde snabbt att anpassa sig genom att ta med Covid-19 aspekten i arbetet från ett tidigt stadium. Där studiens validitet får problem är framför allt när det gäller den data som skribenterna har samlat om Covid-19. Detta på grund av att mycket av informationen är spekulationer om vad för problematik Covid-19 kommer att medföra. Trots detta anser skribenterna att den information som samlats in är aktuell och fortfarande bör användas.

2.9 Metodkritik

I denna uppsats har skribenterna valt att använda sig av en kvalitativ metod. I kvalitativa studier så vill författaren oftast skapa en förståelse för den sociala omgivningen på något sätt. Den data som används är typiskt i form av ord och text och inte siffror och satser (Gunaydin & Mccusker 2015). Enligt tidigare studier så finns det dock nackdelar med kvalitativa undersökningar. I en artikel av Dertadian och Maher (2018) så är en nackdel med kvalitativa metoder att det ofta kan vara tidskrävande samt kosta mycket pengar att använda sig av denna metod. I samma artikel så säger dock författarna att kvalitativa metoder ofta är mycket insiktsfull och kan resultera i värdefull information som annars inte är tillgänglig med hjälp av andra metoder. Detta är en av anledningarna skribenterna valt denna metod. Det finns även tidigare forskning som hävdar att kvalitativa metoder har en sämre status än andra tillvägagångssätt på grund av att denna metod inte blir citerade i samma utsträckning som studier med andra metoder (Isaaks 2016). Detta är dock inte någonting skribenterna anser att de behöva förhålla sig till då uppsatsen är ett skolarbete. Bryman (2018, s. 483–486) talar om kritik mot kvalitativ forskning och de attityder som finns gentemot metoden. Ett exempel på den kritik som har blivit riktad mot kvalitativ forskning är att tillvägagångssättet är för subjektivt. Bryman (2018) tar även upp att det finns kritik mot alla metoder. Därför valde skribenterna den metod som passade denna uppsats bäst och är det tillvägagångssätt som på bäst sätt hjälper dem att besvara sina frågeställningar.

Att använda kvalitativa intervjuer har inte fungerat så bra i denna studie. Detta på grund av att studien skrivs under en pågående pandemi. Det blev i ett tidigt skede tydligt för skribenterna att det skulle bli svårt att hitta intervjupersoner som ville delta i denna studie på grund av responserna skribenterna fick. Alla företag skribenterna kunde relatera till turistnäringen i Haninge skärgård kontaktades. Den första kontakten med företagen resulterade i att många tackade nej till att delta. Skribenterna behövde även kompromissa när det kom till att genomföra intervjuerna då ingen ville ses i person bortsett från studiens informant från Haninge kommun. Lösningen till detta problem blev att istället genomföra intervjuerna via telefon och videosamtal och det gick studiens intervjupersoner med på att göra.

3. Teori

3.1 Litteraturgenomgång turism och hållbar utveckling

Turism är en av världens största industrier och bidrar till jobb i olika nationella och regionala ekonomier. Att bedöma de ekonomiska, miljömässiga och sociala effekter av turismutveckling har blivit en viktig verksamhet för intressenter inom turism och hållbar utveckling.

Turistnäringen har ett ansvar att visa ledarskap inom hållbarhet (Xing & Dangerfield 2011).

Hållbar utveckling har diskuterats inom turism eftersom en utveckling kan tillgodose turisternas behov, ge möjligheter att öka den ekonomiska tillväxten, skydda platser samt förbättra lokalbefolkningens situationer med exempelvis nya jobb (Lee 2013). Turism har negativa sociala och miljömässiga effekter och hållbara former av turism är en extremt liten andel av all turism (Gössling 2000). Planering av hållbar turismutveckling avser planering av att bevara miljön (Angelevska-Najdesja & Rakicevik 2012).

Begreppet hållbar utveckling innebär ekonomisk, social och kulturell utveckling utan att förstöra miljön. Det är en process som gör det möjligt att uppnå utveckling utan att försämra eller tappa de resurser som finns på platsen (Martinez, Martin, Fernandez & Mogorron-Guerrero 2019). Hållbar utveckling och hållbar turismutveckling synliggör många utmaningar som gör det omöjligt att avgöra om en viss destination eller produkt är hållbar. Därav bör turistchefer fråga sig varför sådana resurser bör omfattas av en hållbarhetsstrategi (Angelevska-Najdesja & Rakicevik 2012). Hållbar turism syftar till att skapa en balans mellan de ekonomiska, sociokulturella och miljömässiga dimensionerna av turismutvecklingen. Ekonomisk hållbarhet syftar till att uppnå ekonomisk livskraft, lokalt välstånd och kvalitet på sysselsättningen (Stoddard, Pollard & Evans 2012). En ekonomisk hållbarhet utmaning är att minska säsongvariationer genom produkter på marknaden och en bättre användning av infrastrukturer (Nestico & Maselli 2019). Sociokulturell hållbarhet syftar till att uppnå social rättvisa, besökarnas uppfyllande, lokal kontroll, gemenskapens välbefinnande och kulturell rikedom. Miljömässig hållbarhet syftar till att uppnå biologisk mångfald, resurseffektivitet och renhet i miljön (Stoddard, Pollard & Evans 2012). Hållbar turism innebär att förbättra det lokala välståndet genom att maximera turismens bidrag till destinationens ekonomiska välstånd. Anledningen är att det minimerar effekten på miljön, socialt välstånd och ekonomiskt välstånd. Det minimerar även miljöpåverkan inom turism och maximerar dess anpassning till klimatförändringar (Darmawan, Arfa & Purbawati 2018).

3.2 Litteraturgenomgång skärgårdsturism

Turism har en stor inverkan på destinationer över hela världen. Turistnäringen sysselsätter över 220 miljoner människor över hela världen (Shakeela, Ruhanen & Breaky 2011). När det gäller små öar främjas turismen i politiska dagordningar på grund av att det kan förbättra livet för lokalbefolkningen genom att skapa sysselsättning och löner (Shakeela, Ruhanen & Breaky 2011). Turism ses ofta som en lösning för utveckling av många öar och detta leder till många positiva effekter. Detta på grund av att det kan leda till ekonomiska vinster, sysselsättning, möjligheter för

företag, infrastrukturutveckling, skydd av naturliga och kulturella resurser, utbildning och tekniköverföring och fattigdomsminskning (Figuroa & Rotarou 2016). Utvecklingen av turistaktiviteter i skärgården kan ge positiva effekter som att skapa nya arbeten, förbättring av lokalbefolkningens livskvalitet, bevarande av kulturarv, utveckling av affärsnätverk och ekonomisk tillväxt (Dean 2016).

Trots dessa fördelar är turismen även förknippad med negativa effekter. Den första negativa effekten som tas upp är de ekonomiska förlusterna, såsom prisökning, infrastrukturkostnad, ekonomiskt läckage samt att mycket av verksamheten i skärgården är säsongsbaserad. Sedan är det sociokulturella förlusten som innebär en förlust av äkthet, kulturellt utnyttjande, brott och social spänning. Den tredje och sista är miljömässiga förlusten som innebär nedbrytning av land, luftföroreningar, avskogning, problem med avfall och avlopp, vattenföroreningar, överutnyttjande av naturresurser och förlust av biologisk mångfald (Figuroa & Rotarou 2016). Fler negativa effekter är överbelastning av offentliga utrymmen och anläggningar, störning av lokalbefolkningens livsstil och en ökning av fastighetspriser. Därför kan de negativa effekterna även ses från ett socialt och ekonomiskt perspektiv (Martinez, Martin, Fernandez & Mogorron-Guerrero 2019; Dean 2016). Hållbar utveckling i skärgården är beroende av företagen, lokalbefolkningen och andra aktörer på platsen. Deras förmåga att planera och reagera till förändring samt deras samarbete avgör hur framgångsrik utvecklingen blir (Berg, Laaksonen & Syrjäla 2014).

3.3 Litteraturgenomgång pandemi

Den senaste globala pandemin före Covid-19 var pandemin 2009 (Jhaveri 2020). I slutet av april 2009 uppstod det en pandemi som påverkade Mexiko och USA. Forskare i USA kollade på liknande situationer som har hänt och bestämde att begränsa resorna till Mexiko. Många flygbolag slutade flyga till Mexico City och stängde av flygningen i en månad. Turismen var vid den tiden Mexikos tredje största intäktkälla och dess största tjänstesektor. Pandemin ledde till ett stopp av branschen. Det kan ta en långt tid för intäkterna inom handel och turism att återhämta sig (Rassy & Smith 2013). Att förhindra spridning av infektionssjukdomar har en stor betydelse för öar. Gränstängningar kan potentiellt skada handeln och ekonomierna på öarna. Det finns även historiskt bevis på att gränstängningar kan vara effektivt för att förhindra spridning av pandemisk influensa (Boyd, Baker, Mansoor, Kvizhinadze, Wilson, 2017). Öar har visat sig överleva bättre, till exempel undkom vissa öar influensapandemin, spanska sjukan år 1918 genom att genomföra effektiva karantänåtgärder. Lokalbefolkning på öar kan skydda mot en biologisk pandemi som överförs från människa till människa (Turchin & Green 2019). Tidigare studier förklarar också att ett effektivt sätt att klara av pandemier är att arbeta mer med hållbar utveckling samt att många blir av med sina jobb som en effekt av pandemier (Gössling, Hall & Scott 2020).

3.4 Teoretisk syntes

Med grund i studiens syfte och frågeställningar anser skribenterna att de teorier som tagits upp i detta teoriavsnitt är väl anpassade för detta arbete. Detta på grund av teoriernas användbarhet för skribenterna i arbetet samt som ett verktyg att använda i arbetet med att uppnå syftet och besvara frågeställningarna i uppsatsen.

Hållbarhetsteorin ansågs vara av vikt för studien då den bidrar till en förståelse av vad det hållbar utveckling innefattar och vad det kan innebära för studien. Detta hjälper skribenterna att skriva uppsatsen samt de som läser detta arbete att förstå bättre vad som ska ingå i ett hållbarhetsarbete. Teorin hjälper även skribenterna att förstå hur företagen som åberopas i arbetet arbetar med hållbar utveckling och vilka dimensioner som ingår i deras arbete samt kunna särskilja på vad som ingår i vilken dimension av hållbar utveckling. Skärgårdsturism användes även för att bidra med en förbättrad insyn. För att ge skribenterna den förförståelse som är nödvändig. Utöver det användes teorin även för att ge en insyn i vad för konsekvenser denna form av turism kan medföra både negativa och positiva. För att ge skribenterna en möjlighet att kunna se vad som särskiljer sig med de företag som medverkat i denna studie. Till sist använder skribenterna sig av litteraturgenomgången av pandemier för att få en liten insyn i den unika situation skribenterna och resten av världen befunnit sig i under tiden detta arbete skrivits. Den litteratur som finns kring tidigare pandemier och Covid-19 används för att klargöra vilka effekter en pandemi har på turistnäringen samt för att se det går att finna en likhet mellan dem. Då denna situation är så unik och ny så finns det en begränsad mängd litteratur som berör ämnet. På grund av den mängd tidigare studier om ämnet använde skribenterna sig istället av liknande situationer och se om det får samma konsekvenser i detta fall. Detta är anledningen till att åberopade teorier appliceras på denna uppsats. Teorin kommer att hjälpa skribenterna att utföra våra analyser och slutsatser samt ge skribenterna någonting att mäta sina resultat mot.

4. Empiri

Hållbar utveckling

Informanten som arbetar för Haninge kommun som näringslivs och landsbygdsutvecklare i skärgården berättar om de öar som arbetar mest med hållbar utveckling i Haninge skärgård. Informanten säger att det huvudsakligen är Utö samt Ornö och därefter Dalarö. Informanten nämner även att skärgårdsstiftelsen arbetar väldigt mycket med att bevara natur och hållbarhet på skärgårdsöarna. Under intervjun beskriver informanten att det är viktigt för kommunen att arbeta för en hållbarare utveckling. Detta på grund av att om det inte finns hållbarhetsarbete så har de ingen besöksnäring i skärgården. Utan ett hållbart utvecklingsarbete hävdar informanten att det inte skulle finnas någonting att sälja i skärgården och därmed ingenting att generera pengar genom för besöksnäringen. Det hållbarhetsarbete som sker på platsen innehåller enligt informanten framför allt ett fokus på ekologisk hållbarhet, ekonomisk hållbarhet samt social hållbarhet.

När det gäller ekologisk hållbarhet förklarar informanten att det handlar om att ha en turistnäring som inte förstör naturen runt sig. Därför lägger de stor vikt vid att inte skräpa ner runt sig och därför lägger de stor vikt på att plocka undan efter sig på platsen. När det gäller ekonomisk hållbarhet så är det framför allt den ekonomiska hållbarheten för de företag som har sin verksamhet ute i skärgården. Här förklarar informanten att företagen arbetar med att vara så ekonomiskt hållbara som möjligt. Som exempel på detta så förklarar informanten att det är av vikt för företagen att lägga pengar i fonder och spara pengar tills när det blir svårare tider. Till sist kommer den sociala hållbarheten och då är det framför allt lokalbefolkningen som informanten förklarar som viktiga. Då menar informanten att om det finns verksamhet på en ö så måste det finnas en skola och bostäder så att människor kan bo och arbeta på platsen.

Vidare förklaras det även att hållbarhetsarbetet sker med hjälp av en förening som kommunen valt att kalla för Visit Haninge som arbetar med destinationsutveckling och produktutveckling. Föreningen har även arbetat fram ett utbildningsprojekt som syftar till att utbilda företagen ute i skärgården i hållbar utveckling bland annat. I utbildningsprojektet förklarar även informanten att de tar hjälp av en högskola i utbildningen. När det gällde specifika mål med skärgårdens hållbarhetsarbete så var det framför allt ett fokus på att gästnätter skulle öka ute på öarna. Informanten förklarar även att det finns brister i alla dimensioner av deras hållbarhetsarbete. I den sociala dimensionen förklaras problematiken i första hand med att de saknar vissa samhällsfunktioner på öarna. I den miljömässiga dimensionen så förklarar informanten att det släpps ut för mycket olja av båtar på platsen samt att fiskarna i vattnet blir störda under vissa tider på året. Det är den ekonomiska dimensionen informanten har mest att säga om. När informanten får frågan om hållbarhetsarbetet brister någonstans så får skribenterna svaret:

Alla affärsidéer är inte bra eller ja dom är jävligt bra men dom drivs inte på ett ekonomiskt sätt. Så du måste ha en aning om hur du driver företag och hur du gör det ekonomiskt på ett bra sätt, hur man prissätter varorna och ska jag ta betalt för det här. Det gäller att hitta den här och lära sig känna marknaden och sin kund. Fråga kunden varför är du hos mig? och hur hittade du hit?

Nästa respondent driver ett företag som heter Dalarö information AB som arbetar med information och marknadsföring av Dalarö. Företaget arbetar även med destinationsutveckling på platsen. Respondenten förklarar att de i första hand arbetar med den sociala dimensionen av hållbar utveckling. Det hållbarhetsarbete motiveras av respondenten med att de gör det för att överleva som företag på platsen samt för att destinationens samordning mellan företagen på Dalarö upprätthålls. Företaget vill bygga nätverk mellan lokalbefolkningen och andra företag. Syftet med detta är att ha ett samarbete mellan företagen och lokalbefolkningen och på så sätt bidra till en hållbar turismutveckling. Respondenten förklarar att de i nuläget arbetar med att träna en efterträdare som ska kunna ta över efter att respondenten gått i pension. Hållbarhetsarbetet brister enligt denna respondent då kommunens intresse för skärgården skulle behöva vara större inklusive det politiska intresset. Respondenten visar ett missnöje med kommunens arbete under intervjun. Detta på grund av att kommunens arbete riktas på en utveckling av Haninges stadskärna och att skärgården inte är lika viktig för dem.

Respondenten från Båtklubben på Dalarö förklarar att de har ett stort arbete med hållbar utveckling och de försöker vara så miljövänliga som de kan. De arbetar efter myndigheternas regelverk. De är väldigt noggranna med användandet av giftiga båtfärger och andra giftiga kemikalier som att skrapa, putsa, slipa och högtryckstvätt av båtar inte sker på deras klubb. Båtklubben har ett antal medlemmar som respondenten kallar för miljökamper som har arbetat inom kemiindustrin i många år och är kunniga inom miljöpåverkan. De arbetar mycket med miljön och de vill göra det bra så att deras barn och barnbarn ska kunna bada i Östersjön i framtiden. Båtklubbens visioner för framtiden inom hållbar utveckling är att miljön ska må så bra som möjligt och att följa myndigheternas miljöregler och ligga i framkant när det kommer till hållbar utveckling.

Respondenten från Båtklubben förklarar att företaget sätter högre krav på sina gäster än det som krävs från myndigheterna för att se till att den miljömässiga hållbarheten ska vara så bra som de möjligtvis kan uppnå. De försöker bli bättre än miljömyndigheterna och det är deras vision att alltid vara det. Respondenten förklarar att de får ett årligt besök från myndigheterna och att de uppnått alla krav som myndigheterna ställer på dem. Ägaren från Vandrarhemmet Lotsen delar samma intresse för miljömässig hållbarhet i sitt företag. Under intervjun förklarar respondenten att de arbetar med att köpa in produkter till företaget som är hållbara för miljön i den utsträckning som går. Exempelvis köper de ekologisk och tvål till företaget som gästerna använder under sina besök hos vandrarhemmet. Respondenten förklarar att de endast ägt företaget i några månader då de tagit över efter nyår. På grund av detta så har företaget inte ännu kunnat engagera sig så mycket med hållbarhetsarbetet än men hoppas att kunna utöka sitt hållbarhetsarbete i framtiden.

Ägaren av Gålö Havsbad visar ett stort intresse och aktivt arbete med hållbar utveckling under sin intervju. Respondenten förklarar att det hållbarhetsarbete som företaget utför är någonting som de själva har arbetat fram. Till att börja med innebär den miljömässiga hållbarheten för företaget att de är miljövänliga i allt de gör samt i sina inköp. Exempelvis köper de in ekologiska produkter till deras kafeteria där de erbjuder både mat och fika. I deras arbete med den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling förklarar respondenten att de har kontakt och samarbetar med organisationer som har en positiv effekt i deras omgivning. Till exempel deras arbete med

friluftsförmedlingen som arrangerar aktiviteter där. Den ekonomiska hållbarheten är även någonting som de arbetar aktivt med. Respondenten förklarar att de arbetar för att få en jämnare beläggning året om och mer specifikt under lågsäsong. Detta på grund av att företaget skulle vilja behålla sin personal året om i den utsträckning som går. Under intervjun framgår det även att deras hållbarhetsarbete har genererat resultat hittills. Detta på grund av att beläggningen har blivit bättre med åren och därmed har de blivit bättre och det gäller speciellt i ett personalperspektiv. Den sociala hållbarheten är även någonting som företaget arbetar med. Det sociala hållbarhetsarbetet går att finna i deras samarbete med lokalbefolkningen, andra företag i Haninge skärgård och friluftsförmedlingen. Gålö Havsbad arrangerar aktiviteter för friluftsförmedlingen, skolklasser och aktiviteter i samarbetet med andra företag och organisationer. Exempelvis brukar de arrangera aktiviteter med företag på Dalarö.

Under intervjun framgår det även att det finns en del problematik i hållbarheten för platsen utöver en ojämn beläggning för företaget. Till att börja med så finns det problem och en frustration gentemot infrastrukturen på platsen och mer specifikt persontransport till platsen. Respondenten förklarar att lokaltrafiken till och från avgår för sällan. Respondenten förklarar att det är svårt att driva en verksamhet som bygger på att folk måste kunna ta sig ut till en rural plats när kollektivtrafiken avgår så sällan. Detta resulterar i en problematik för företaget att kunna attrahera besökare som inte åker bil samt anställa personal som inte har körkort och därmed även påverkar deras ekonomiska hållbarhet. Respondenten förklarar att kollektivtrafiken är deras största hinder. Ännu ett problem respondenten tar upp är ett närliggande lågröskelboende som är ägt av socialtjänsten som resulterat i många inbrott på platsen. Dessa inbrott har skett hos företaget men även hos lokalbefolkningen och säsonsboenden. Respondenten förklarar att inbrotten påverkar företagets hållbarhetsarbete. Detta på grund av att resultatet av dessa inbrott är att människor som bor på platsen samt de som besöker känner sig otrygga. En till effekt av inbrotten är att företaget även behövt anställa säkerhetsvakter som jobbar dygnet runt. Den sociala hållbarheten påverkas på grund av att människor känner sig osäkra där. Den ekonomiska hållbarheten påverkas på grund av de utgifter som företaget fått som annars inte hade varit nödvändiga. Dessa utgifter är exempelvis att anställa säkerhetsvakter och övervakningskameror.

I intervjun med respondenten från Sälstationen på Gålö så visar det sig att företaget har ett stort intresse för hållbar utveckling och mer specifikt miljömässig hållbarhet. Respondenten förklarar att de köpt nittio procent av sin utrustning i företaget begagnat för att de anser att det är bättre för miljön att återanvända istället för att köpa nytt. Utöver detta så använder de även vatten från en egen vattenanläggning på platsen där de kan kontrollera och begränsa vattenanvändningen. De köper även sin el från ett företag som endast har sol, vind och vattenkällor förklarar respondenten. Företaget erbjuder även matkorgar till sina gäster som innehåller lokalproducerade produkter i den utsträckning som är möjlig. Dessa matkorgar innehåller bland annat soja och ägg från lokala gårdar. Dessa gårdar företaget valt ut har de valt på grund av att de visar på ett hållbarhetsarbete både miljömässigt och socialt. Respondenten säger även att de förklarar för sina gäster var allt de konsumerar kommer ifrån och ger en rabatt till de kunder som tar sig dit med kollektivtrafik istället för att åka bil. Utöver det så har de inne på sina toaletter satt upp tavlor med exempelvis de sju globala miljömålen och en tavla med ett tal från Greta Thunberg. Respondenten hade tidigare i sin karriär arbetat som reseplanerare och har med hjälp av den

bakgrunden även börjat arbeta fram resplaner för längre vistelser i skärgården där respondenten vill erbjuda en så hållbar produkt som är möjligt. Respondenten hävdar att en längre vistelse där besökarna kan ta del av mer aktiviteter är mer hållbar än om gästerna endast kommit dit över en helg.

Covid-19

En av frågorna som ställdes var om det kommer bli en stor skillnad i sommar med Covid-19. Då svarade informanten från Haninge kommun att de nu ska börja marknadsföra och sälja skärgården regionalt och internt för att hålla besöksnäringen vid liv. Svenska turister kommer förmodligen inte kunna åka på charterresa i sommar så att åka ut i skärgården kommer locka fler inhemska besökare. Samma informant förklarar att de företag som erbjuder konferensverksamhet är de som påverkats mest av turistföretagen av Covid-19 då konferenserna ställts in. När informanten får frågan om det fortfarande finns besökare som åker ut till skärgårdsöarna med sjötrafiken får skribenterna svaret:

Strö gästen eller den här som åker ut och tar en weekend har mer eller mindre också försvunnit nu. Därför att regionen eller sl, dom som kör sjötrafiken säger vi kör som vanligt men ni ska fan inte åka med oss det är liksom meddelandet vi får. Men det innebär ju att folk har ju inte åkt ut, så att det är förödande för en del företag.

Detta är då någonting som påverkar både den sociala och den ekonomiska hållbarheten på platsen då det finns en dålig attityd från skärgårdsborna till att turister ska komma dit. Det påverkar även företagen som behöver tjäna pengar om ingen tar sig ut till dem. Respondenten hävdar även att Covid-19 har resulterat i många uppsägningar och kommer att resultera i att flera företag kommer att stänga. Under skribenternas observation av kommunhuset i Haninge så var det väldigt tomt där inne precis som skribenterna tidigare hade sett ute i skärgården. Respondenten från Sälstationen på Gålö visar även sin oro för Covid-19 och dess effekter på deras verksamhet. Respondenten förklarar att om de kommer att behöva fortsätta begränsningen av mängden sällskap på platsen i kombination med att alla utländska besökare avbokat sina vistelser så kan det bli problematiskt för dem.

Ägaren av Dalarö Information AB delar inte näringslivs och landsbygdsutvecklarens åsikt och hävdar istället att Covid-19 inte har påverkat Dalarö särskilt mycket än. Respondenten menar att det är svårt att säga hur Covid-19 kommer påverka Dalarö då intervjun genomförts innan högsäsongen kommit. Samma respondent upplever även att lokalbefolkningen på Dalarö klarar sig ganska bra. Något som skribenterna kunde se under observationerna på Dalarö och Gålö var att gatorna var väldigt tomma. Det var bara några människor som var ute med sina hundar. Även att på de ställen som erbjuder mat som hade öppet så hade de tagit bort flera bord för att hålla utrymmet mellan besökare. Skribenterna kunde även observera varningsskyltar som talade om för människor att hålla den sociala distanseringen till varandra.

Respondenten från Dalarö Information AB nämner även att när det gäller turismen har det inte märkt någon skillnad än. Hen förklarar att de denna tid på året vanligtvis har väldigt lite turism. Respondenten från båtklubben säger att Dalarö kan vara en attraktiv plats i Corona tider. Detta

motiverar respondenten med att man åker till ett mindre ställe då besökaren vet att det inte är lika mycket folk som i Vaxholm och Sandhamn. Därefter säger respondenten att om man åker till Dalarö upplever man att det är lugnare. Restaurangerna kan drabbas negativt men att det går bra för handeln. Respondenten förklarar att de förbereder sig för att ta emot många besökare under sommaren. Ännu ett exempel på denna positiva inställning är intervjun skribenterna genomfört med ägaren av Vandrarhemmet Lotsen på Dalarö. Under intervjun säger informanten att de inte kommer att bli påverkade på grund av att de endast erbjuder tolv bäddar i sin verksamhet och därför kommer de inte att behöva anpassa sig efter de riktlinjer som fastställts gällande mängden människor som får befinna sig på samma plats. I stark kontrast till detta så säger samma respondent att det är många grupper av besökare som avbokar sin vistelse hos vandrarhemmet under sommaren.

Utifrån den genomförda observationsstudien på Dalarö kan skribenterna se att samtliga restauranger och kaféer följer Folkhälsomyndighetens allmänna föreskrifter (HSLF-FS 2020:12). Det finns mellanrum mellan människorna i köer. Vid borden och bufféer får det inte förekomma trängsel och besökare ska hålla avståndet mellan varandra. Besökare ska äta och dricka sittandes vid bord. Personalen ska även bära ut beställningar till kunden. Skribenterna kunde se på många restauranger på Dalarö att de har satt upp skyltar till gästerna där det står att de följer Folkhälsomyndighetens allmänna föreskrifter (HSLF-FS 2020:12) och att alla gäster ska hålla avstånd till varandra. De har även tagit bort flera bord på restaurangerna så gästerna inte sitter så nära varandra. Det fanns fåtal personer inne på restaurangerna.

Skribenterna frågade vid samtliga intervjuer hur Covid-19 har påverkat företagen hittills. Ägaren av Dalarö Information AB berättar under sin intervju att de besökare som åker ut till skärgården och stannar över en helg har försvunnit helt. Informanten berättar även att de som är deltidsboende har flyttat ut tidigt för att rymma stan. Skribenterna ställde även en fråga om hur de kommande veckorna och månaderna kommer att se ut i skärgården för turistnäringen. Informanten från Haninge kommun beskriver att omsättningen för många av företagen i skärgården kommer att vara katastrofal och är övertygad om att flera av företagen kommer att behöva stänga sin verksamhet.

Respondenten från Gålö havsbad berättar att alla utländska gäster avbokar sina besök. Därefter förklarar respondenten att sextio procent av intäkterna har försvunnit till sommaren. Ett liknande resultat av Covid-19 går att finna hos Sälstationen som tvingats begränsa sina sällskap till två åt gången för att ge sina gäster en säker vistelse. Under intervjun förklarar respondenten att de begränsat antal sällskap på grund av att de som bor där måste dela kök och att det går att turas om med köket om det endast är två sällskap åt gången.

Utöver detta ställde skribenterna frågor om hur företagens högsäsong vanligtvis ser ut samt hur de tror att deras högsäsonger kommer att påverkas av Covid-19. Alla intervjupersonerna i denna studie sa uppgav under sina intervjuer att deras högsäsong varar mellan början juli till mitten av augusti. Detta innebär att samtliga företag som befinner sig på Dalarö och Gålö har sin högsäsong under samma period. Den utländska marknaden kommer i augusti och september då

resemaknaden ser lite annorlunda ut i internationella länder förklarar informanten från Haninge kommun. Det visade sig i samband med att intervjuerna genomfördes att alla intervjupersoner ansåg att deras högsäsong inte kommer bli så negativt påverkade av Covid-19. Anledningen till detta var enligt intervjupersonerna på grund av att de i största utsträckning har svenska besökare i deras verksamheter under högsäsongen.

5. Analys

Hållbar utveckling undersöktes i studien för att få en förståelse hur aktörer i skärgården arbetar för en hållbarare turistnäring på platsen. Hållbar utveckling inom turism kan tillgodose turisternas behov, ge möjligheter att öka den ekonomiska tillväxten och skydda platser (Lee 2013). Detta var någonting som alla deltagare i studien var medvetna om och någonting som de alla arbetade med på något sätt. Skribenterna ser även att intervjupersonerna motiverar sitt arbete med hållbar utveckling med de positiva effekter arbetet har.

Det hållbarhetsarbete som sker i skärgården innehåller enligt informanten från Haninge kommun ekologisk hållbarhet, ekonomisk hållbarhet samt social hållbarhet. Dessa delar av hållbar utveckling stämmer överens med det skribenterna tidigare presenterat i teoriavsnittet av uppsatsen (Stoddard, Pollard & Evans 2012). Informanten från Haninge kommun visade sig ha mycket kunskap om ämnet och även en medvetenhet om vad som behöver göras för att uppnå en framgångsrik hållbar utveckling i skärgården. Det tyder på att kommunen aktivt tar ansvar samt leder med ett gott exempel för turistnäringen (Xing & Dangerfield 2011). Eftersom att kommunen arbetar aktivt med hållbar utveckling så kan det eventuellt vara anledningen till att företagen nu också arbetar med hållbar utveckling. Eventuellt kan företagen också känt en press från kommunen att de var tvungna att börja arbeta med det för att få kommunalt engagemang för deras verksamheter. Kommunen skulle dock behöva arbeta mer med att utveckla infrastrukturen för besökare så att de mer effektivt kan ta sig ut till skärgården. Detta skulle förbättra den ekonomiska hållbarheten på platsen som Nestico och Maselli (2019) diskuterar.

Det visade sig även att skärgårdsföretagen arbetar olika mycket med de olika dimensionerna. Företagen som finns på Gålö och Dalarö hade olika fokus och synsätt på vad som är hållbar utveckling för deras organisationer. Deras olika synsätt visade sig bland annat i deras hållbarhetsarbete. Några hade ett större fokus på miljömässig hållbarhet och andra hade ett större fokus på ekonomisk hållbarhet. Båtklubben arbetar huvudsakligen med den ekologiska och sociala hållbarheten. Den sociala dimensionen av hållbarhet syftar till att uppnå social rättvisa, besökarnas uppfyllande, lokal kontroll, gemenskapens välbefinnande och kulturell rikedom. Miljömässig hållbarhet syftar till att uppnå fysisk integritet, biologisk mångfald, resurseffektivitet och att minska avtryck i miljön (Stoddard, Pollard & Evans 2012). Denna miljömässigt hållbara utveckling som gick att finna hos Båtklubben delades även med Sälstationen på Gålö som hade ett stort miljöfokus. I Sälstationens arbete så gick det att finna ett fokus på resurseffektivitet i deras inköp. Respondenten sa att de köpte sin energi från elföretag som fick sin el från förnybara källor, köpte en stor del av sin utrustning begagnat samt använde sig av lokalproducerad mat.

Ännu ett företag som visat sig ha ett fokus på miljömässig hållbarhet är Vandrarhemmet Lotsen på Dalarö som köper in produkter till företaget som är ekologiskt hållbara i den utsträckning som det går. De företag som har ett fokus på den miljömässiga dimensionerna är även de som kommunicerade det till deras besökare. Exempelvis på Sälstationen som berättade för sina gäster om vart de får sin el från samt erbjöd en rabatt för de som tog sig dit med kollektivtrafik. Detta tyder på att de är medvetna om att deras besökare vill letar efter företag som har en positiv effekt

på sin miljö. Därför arbetar och planerar företagen med en positiv miljöpåverkan (Angelevska-Najdesja & Rakicevik 2012).

Dalarö information AB arbetar mer med den ekonomiska dimensionen, de vill uppnå ekonomisk livskraft, lokalt välstånd och kvalitet på sysselsättningen. Det som respondenten från Dalarö Information AB presenterar gällande sitt hållbarhetsarbete stämmer överens med det vi tidigare presenterat gällande ekonomisk hållbarhet i teoriavsnittet (Stoddard, Pollard & Evans 2012). Detta ekonomiska fokus går även att finna hos Gålö Havsbad. Respondenten från Gålö Havsbad berättade att företaget under en längre tid har arbetat med att förbättra personalsituationen för företaget. Respondenten sa under intervjun att de skulle vilja kunna behålla personal året runt istället för att behöva anställa ny personal varje högsäsong. Detta skulle möjliggöras genom en jämnare beläggning året om hävdar respondenten. Om de skulle få en jämnare beläggning så skulle det även resultera i en förbättrad ekonomisk livskraft för företaget.

Gålö Havsbad visade även ett fokus på lokalt välstånd då de arbetade med andra företag och organisationer i sin omgivning som de arrangerade aktiviteter med. Detta tyder då på att denna respondent är medveten om det välstånd (Darmawan, Arfa & Purbawati 2018) som hållbar utveckling bidrar med. Respondenten från Gålö Havsbad förklarar även att de väljer att samarbeta med organisationer som inte kommer att skada miljön i deras omgivning. Till exempel samarbetar de med friluftsförbundet som tyder på att de är medvetna om att det går att utveckla turismen där utan att skada miljön på platsen (Martinez, Martin, Fernandez & Mogorron-Guerrero 2019). En tolkning på detta är också att både Dalarö information AB och Gålö Havsbad bara vill att deras organisationer ska vara ekonomiskt framgångsrika. Det kanske inte är hållbar utveckling som är den drivande faktorn till att de vill öka sin ekonomiska hållbarhet.

Alla intervjupersoner visade ett intresse för att vara miljövänliga i deras verksamheter. Samtliga intervjupersoner visste även att visa miljöbeteende utåt till besökare kan vara värdefullt för image samt för att attrahera kunder. Detta stöds av tidigare forskning (Martinez, Martin, Fernandez & Mogorron-Guerrero 2019) som hävdar att det är viktigt för den hållbara utvecklingen att miljöbeteende är viktigt för företags image. De intervjupersoner som visat sig vara mest medvetna om detta är informanten från Haninge kommun och respondenten från Sälstationen. Informanten från Haninge kommun sa att företag i skärgården använde sig av sitt miljöbeteende som en konkurrenskraft och att företag som hade dåligt miljöbeteende ofta blivit utkonkurrerade. Sälstationen gjorde miljöbeteende till en stor del av deras verksamhet med sina inköp samt i sin kontakt med kunderna. Respondenten förklarade att de berättade för sina gäster om de miljöval som företaget med mera. Detta tyder på att hållbar utveckling är ett verktyg för att urskilja sig från konkurrerande företag. En tolkning av detta är att företag på just denna geografiska plats måste kunna visa sina kunder vad de gör för miljön för att överleva. En till tolkning av detta är att företag eventuellt arbetar med de delar av hållbar utveckling som går att visa sina kunder och ser det som en möjlighet för marknadsföring. En annan tolkning är istället att kunder söker sig till de företag som de vet har en positiv effekt på sin omgivning och därför överlever de företag som bäst kommunicerar sin hållbarhet till besökare.

I intervjuerna med Gålö Havsbad, Sälstationen och informanten från Haninge kommun så visade en gemensam frustration med infrastrukturen i staden. Mer specifikt hur människor kan ta sig ut till skärgården samt hur lång tid det tar. Informanten och respondenterna hävdade att det är många människor som väljer att inte åka ut till skärgården på grund av hur lång tid det tar samt på grund av att tidtabellerna kan upplevas som konstiga. Enligt Nestico och Maselli (2019) så är en aspekt av ekonomisk hållbarhet att minska säsongsvariationer genom bland annat infrastruktur. En del av denna infrastruktur är persontransport och på grund av den problematik som finns med den så innebär det en problematik i företagets ekonomiska hållbarhet. Respondenten från Gålö Havsbad visade sig vara mycket medveten om detta problem och hävdade att tidtabellerna som fanns var för gamla och behövdes uppdateras för att möta deras behov i nuläget. Martinez, Martin, Fernandez och Mogorron-Guerrero (2019) lägger även vikt vid att landsbygdens företag måste kunna bemöta de utmaningar som lågsäsonger medför. Lågsäsonger innebär för företagen ute i skärgården att det blir svårare för människor att ta sig ut till dem. Detta på grund av att kollektivtrafiken får färre avgångar än under högsäsong enligt respondenten från Gålö Havsbad. Ett företag som visade sig vara medvetna om detta och aktivt arbetade med att anpassa sin verksamhet efter det var Sälstationen. Företaget gav en bonus till de besökare som valde att ta sig till dem med kollektivtrafik. Den tolkning skribenterna gör är att företagen i Haninge skärgård bör arbeta med att förhålla sig till det problem de har med kollektivtrafiken och komma på lösningar. En annan uppfattning är det inte är företagets ansvar att hantera detta problem. Om de istället haft sin verksamhet på en mer central plats i samma kommun hade de inte haft samma problem med kollektivtrafiken.

Det har visats att öar överlever pandemier bättre än fastland. Detta har sin grund i deras effektiva karantänåtgärder då de är avskilda från resten av samhället. Öar kan därför skydda mot en biologisk pandemi som överförs från människa till människa på ett mer effektivt sätt än andra platser (Turchin & Green 2019). Lokalbefolkningen i Haninge kommuns skärgård verkar vara medvetna om detta då de inte vill att besökare utifrån ska komma dit. Covid-19 har haft en påverkan på turistföretagen i Haninge skärgård samt mycket annat. Resor från utlandet har slutat och därmed har mycket av Haninge skärgårds turistföretag fått mycket avbokningar. Detta liknar den pandemi i Mexiko och USA som skribenterna tidigare presenterat i teoriavsnittet (Jhaveri 2020). I den tidigare studien var det inställda flyg och en begränsning av turism som gjorde det svårt för turistföretagen att överleva. Detta liknar det som händer nu med Covid-19 då företagen under intervjuerna hävdade att en väldigt stor del av deras bokningar ställts in.

Respondenterna från Sälstationen, Gålö Havsbad och Vandrarhemmet Lotsen säger att många besökare har avbokat sina vistelser. Sälstationen har varit tvungna att begränsa sällskapen de kan ta emot och Gålö Havsbad är osäkra om hur många de kommer att kunna anställa under sommaren. Detta har hittills resulterat i ett mindre antal gäster för företagen och därmed även intäkterna. På grund av detta finns det problem för den ekonomiska hållbarheten för företagen. Om skribenterna tar hänsyn till tidigare studier så tyder det på att det kommer ta lång tid för alla företagets ekonomi att återhämta sig (Rassy & Smith 2013). Därefter även att de behöver arbeta med hållbar utveckling för att överleva som företag (Gössling, Hall & Scott 2020). Det finns en oro från ett flertal av intervjupersonerna att de skulle få problem med deras som följd av Covid-19 de andra som hade en mer positiv inställning. En tolkning av detta är att företagen i Haninge

skärgård inte vet hur deras framtid kommer att se ut på grund av Covid-19. Utöver det är det även viktigt för företagen att fortsätta jobba med hållbar utveckling om man tar hänsyn till vad som hänt vid tidigare pandemier och epidemier. Skribenternas tolkning av Covid-19 och dess påverkan på Haninge skärgårds hållbarhetsarbete är att det nu bara går att spekulera om vad för effekt det faktiskt kommer att ha för turistnäringen. Om man tar hänsyn till tidigare studier och intervjupersonernas spekulationer så kommer turistnäringen i stort bli mycket påverkad men just skärgården kan komma lindrigare undan.

6. Slutsatser

Syftet i detta arbete är att undersöka hur turismaktörer i Stockholm skärgård i synnerhet öarna Dalarö och Gålö ser på hållbar utveckling och hur de arbetar med hållbar utveckling. Även om Covid-19 påverkar hållbarhetsarbetet. Därefter även om hållbarhetsarbetet skiljer sig mellan företagen. Till sist är även syftet att undersöka hur intervjupersonerna själva uppfattar att Covid-19 påverkar deras organisationer och deras arbete med hållbar utveckling. I den data som åberopas i studien visar det sig att samtliga företag aktivt arbetar med hållbar utveckling. Alla intervjupersoner har även visat på en positiv inställning till hållbar utveckling. Detta huvudsakligen på grund av det organisationerna själva vinner på hållbarhetsarbete samt den nytta arbetet gör för lokalbefolkning och närliggande natur. Alla sex intervjupersoner visar att deras hållbarhetsarbete skiljer sig från varandra. Denna skillnad mellan företagen går i huvudsak att finna i vilken dimension av hållbar utveckling som de väljer att arbeta mest med. Utöver det så visade det sig även att tre av individerna som deltagit i denna studie ser effekter av Covid-19 på deras hållbarhetsarbete medan de andra tre inte hade gjort det. Anledningen som uppgavs av respondenterna som inte sett någon förändring i deras hållbarhetsarbete var att de inte ännu har upplevt högsäsongen med Covid-19 och dess medföljande restriktioner.

Den första frågeställningen som skribenterna presenterar i studien är hur turistföretagen i skärgården arbetar med hållbar utveckling samt om Covid-19 påverkar detta arbete. Den slutsats som skribenterna kommit fram till är att turismaktörerna arbetar på olika sätt med hållbar utveckling. Företagen gör val som positivt påverkar deras hållbarhetsarbete. Dessa val är bland annat att göra miljömedvetna inköp samt arbeta med att öka deras beläggning för att kunna anställa personal året om. Samtliga företag på Dalarö och Gålö arbetar med någon eller flera av dimensionerna ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet. En till slutsats skribenterna kommit fram till är att alla företagen hade ett särskilt fokus på någon av de tre hållbarhetsdimensionerna. Angående Covid-19 och den påverkan den har på företagets hållbarhetsarbete kommer skribenterna fram till slutsatsen att Covid-19 påverkar hållbarhetsarbetet. Det är huvudsakligen den ekonomiska dimensionen som blir påverkad på grund av att företagen får mindre besökare. Den sociala dimensionen av hållbarhetsarbetet blir även påverkad. Bland annat på grund av att lokalbefolkningen i Haninge skärgård inte vill att det ska komma besökare till dem samt att många blivit av med sin anställning.

Den andra frågeställningen skribenterna vill besvara i arbetet är vilka skillnader och likheter som finns mellan Dalarö och Gålö i deras hållbarhetsarbete. Skribenterna når slutsatsen att det inte är skillnader och likheter mellan öarna som är synliga. Detta på grund av att skribenterna inte finner någon tydlig skillnad i mängden av hållbarhetsarbete mellan Dalarö och Gålö. Skribenterna har kommit fram till slutsatsen att det är skillnaden mellan företagen som är tydlig. Företagen arbetar med det som de ansåg vara aktuellt för just deras egna företag. De likheter som skribenterna finner mellan företagen är de som hade fokus på samma dimension av hållbar utveckling. I huvudsak så är det skillnader samt likheter mellan företagen när det angår vilka hållbarhetsdimensioner de väljer att arbeta med. De enda likheterna inom öarna skribenterna finner i studien är att företagen på Dalarö har en positiv inställning till Covid-19 och visar inte en oro för framtiden. Företagen på Gålö visar istället en frustration för kollektivtrafiken.

7. Diskussion

Studien började att skribenterna hade målet att studera hållbar utveckling i skärgården. På grund av att coronapandemin växte och blev allt mer aktuell i samband med att skribenterna påbörjade studien var det svårt undkomma. Därav bestämde sig skribenterna för att använda sig av Covid-19 i arbetet. Pandemin gjorde det svårt att hitta intervjupersoner som ville vara en del av studien men det hjälpte även skribenterna att få en unik vinkel på arbetet. Covid-19 visade sig även vara ett verktyg för skribenterna att locka intervjupersonerna till att delta. Om denna studie istället genomförts när pandemin slutat hade skribenterna haft kvar fokuset på hållbar utveckling som studien hade i det första skedet av arbetet. Skribenterna hade även förmodligen haft fler intervjupersoner och haft en möjlighet att studera fler öar. Resultatet av att Covid-19 är en del av denna studie har resulterat i en fundering från skribenterna. Denna fundering är vad den faktiska påverkan kommer att vara långsiktigt för turistnäringen i skärgården då de är så beroende av framgångsrika högsäsonger med många besökare.

Skribenterna började denna studie med en förutfattad mening om att det skulle ske ett stort hållbarhetsarbete i skärgården. Det visade sig inte vara så utvecklat som skribenterna trott. Därför anser skribenterna att skärgårdens turistnäring skulle behöva utveckla sitt hållbarhetsarbete i framtiden. På grund av företagen har haft olika fokus i deras hållbarhetsarbete så anser skribenterna att det skulle vara gynnsamt med ytterligare samarbeten mellan företagen i skärgården. Detta samarbete skulle kunna ha ett fokus på hållbar utveckling där företagen delar med sig av hur de arbetar. En av anledningarna till detta är att det blev tydligt under intervjuerna att det finns företag som föregår med så goda exempel vad gäller energiförsörjning i organisationerna, arbete mot jämnare beläggning och inköp med mera. En till sak som skribenterna anser skulle behövas i skärgården är mer resurser. De resurser som intervjupersonerna ansåg att de saknade i skärgården var i huvudsak kollektivtrafik som kan transportera besökare till dem mer effektivt.

Faktumet att Covid-19 pandemin pågår samtidigt som denna studie skrivs medföljer problematik för arbetet. Trots denna problematik och de förödande effekter pandemin har haft för samhället i stort så har det gett denna uppsats en ny synvinkel. Det har även bidragit med en möjlighet för skribenterna att bidra till ett nytt fält som inte har haft en möjlighet att bli utforskat så djupgående ännu. Utöver det skribenterna redan nämnt angående pandemins negativa påverkan på studiens utförande så har den även bidragit till nya funderingar. På grund av pandemins stora negativa effekt så undrar skribenterna hur lång tid det kommer att ta för turistnäringen att återhämta sig. En till fundering skribenterna har är vad turistnäringen skulle kunna göra i framtiden om det skulle uppstå en liknande situation.

Skribenterna anser att återopad litteratur i denna studie har visat sig vara mycket användbar samt insiktsfull i situationen. Trots detta anser skribenterna att det inte finns tillräckligt mycket forskning om hållbar utveckling i skärgården i synnerhet Stockholms skärgård och skulle därför gärna se att det studeras mer i framtiden. Därefter skulle skribenterna även vilja se fler studier som berör Covid-19 i framtiden. Vidare forskning om Covid-19 och dess effekter på

skärgårdsturism skulle eventuellt kunna vara ett värdefullt verktyg för företagen att överleva en liknande situation i framtiden.

Skribenterna vill även reflektera över de intervjuer som genomfördes i samband med detta arbete och de svar som dessa intervjuer genererat. Till en början så är det av vikt att tänka på att intervjupersonerna med stor sannolikhet försöker få deras organisationer att framstå så bra som möjligt. Svaren är även baserade på intervjupersonernas egna åsikter och uppfattning rörande situationen. Det är därför inte en omöjlighet att den empiri denna studie förlitar sig på skiljer sig från verkligheten. Detta behov av att framställa sitt företag så positivt som möjligt anser även skribenterna vara aktuell och är troligen någonting som intervjupersonerna aktivt tänkt på när intervjuerna genomfördes. En till sak skribenterna vill nämna angående intervju svaren är att majoriteten av svaren är inhämtade via telefonintervjuer. Att skribenterna inte har träffat intervjupersonerna i person när intervjuerna genomfördes kan även haft en inverkan på svaren. Skribenternas uppfattning är att på grund av ingen av individerna som deltagit i intervjuerna ser varandra så bidrar det till en annorlunda situation än om man istället träffas i person. Detta blev även tydligt när skribenterna jämför intervjuerna som genomförts via telefon och den som genomfördes i person på kommunhuset. Intervjun som genomfördes i person kändes naturligare och det var lättare att föra ett samtal när det går att ha ögonkontakt och se intervjupersonens kroppsspråk. Trots att det finns svagheter i det sätt skribenterna samlat in materialet så finns det ingen anledning att tvivla på det som sagts och flera av de svar som samlats in bekräftades i samband med observationsstudierna. Skribenterna är nöjda med det tillvägagångssätt som de har i detta arbete valt i denna uppsats då frågeställningarna har fått svar samt att syftet uppnåtts.

7.1 Förslag till vidare forskning

I samband med denna studie så har det uppstått en hel del idéer till vidare forskning. Med tanke på pandemin som har pågått under studien så anser skribenterna att det skulle vara intressant att studera ämnet vidare efter att pandemin är över. Ett exempel på en studie som skulle vara intressant att se i framtiden skulle beröra Covid-19 och vilka åtgärder turistnäringen använt sig av för att överleva. Detta skulle eventuellt kunna motverka stora mängder avskedningar samt säkerhetsställa industrins överlevnad vid en liknande situation i framtiden.

Det skulle även vara av vikt att i framtiden göra liknande studier som denna där man jämför flera skärgårdsöar än vad som behandlats i denna studie. Det skulle eventuellt resultera att det finns en skillnad mellan öarna om det är ett högre antal. För vidare forskning vore det även vara intressant att undersöka vad skärgårdsborna gör för en hållbarare utveckling och hur de påverkas av turismen på öarna. Det skulle även vara av vikt att ta reda på vad deras inställning till de olika företagens hållbarhetsarbete samt att se om lokalbefolkningen har en åsikt om att företagen bör göra något annorlunda.

Till sist skulle skribenterna vilja nämna att det finns mycket i Stockholm skärgård samt Covid-19 och dess påverkan på hållbar utveckling att studera i framtiden. Det skulle vara intressant att se studier i framtiden som berör jämförelser mellan ett högre antal skärgårdskommuner, skärgårdar

och företag. Ett högre antal av intervjupersoner hade kunnat bidra till en mer nyanserad bild av situationen. Det skulle även eventuellt resultera i att det går att säga om andra skärgårdskommuner blir mer påverkade av Covid-19. Därefter skulle det även vara intressant att se pandemins påverkan i andra delar av turistnäringen än skärgårdsturism för att se om det finns några skillnader. En specifik studie skribenterna skulle vilja se i framtiden skulle beröra turistnäringar i olika länder som har ett högre samt lägre antal smittade av Covid-19 och hur turismen påverkas på de olika platserna i framtiden.

8.0 Källförteckning

- Adam, I., Adango, C & Taale, F. (2018). Tourists` Values and Empathic Attitude toward Sustainable Development in Tourism. *Ecological Economics*. Vol. 150. ss. 251-263.
- Alderman, D., Benjaminm, S & Dillette, A. (2020). “We can’t return to normal”: Committing to Tourism Equity in the Post-pandemic Age. *Tourism geographies*. 22(3). ss. 476-483.
- Angelevska-Najdeska, K. Rakicevik, G.(2012) Planning of sustainable tourism development. *Precedia- Social and Behavioral Sciences*. Vol.44, pp.210-220.
- Aspers, P. (2011). *Etnografiska metoder: Att förstå och förklara samhället*. 2. uppl [uppdaterade och utökade]., Stockholm: Liber.
- Berg, P., Laaksonen, P & Syrjälä, H. (2014). Natural Uniqueness and Sustainable Tourism Business. Small Tourism Enterprises in the Finnish Kvarken Archipelago World Natural Heritage site. *Management & Avenir*. 69(3). ss. 187-203.
- Bolis, I., Morioka, S & Sznelwar, L. (2017). Are we Making Decisions in a Sustainable Way? A Comprehensive Literature Review About Rationalities for Sustainable Development. *Journal of Cleaner Production*. 145(1). ss. 310-322.
- Boyd, M. G. Baker, M. Mansoor, O. Kvizhinadze, G & Wilson, N. (2017) Protecting an island nation from extreme pandemic threats: Proof-of-concept around border closure as an intervention. *PloS One*. 12(6). ss. 1-12.
- Braun, V & Clarke, V. (2017). Thematic Analysis. *The Journal of Positive Psychology*. 12(3). ss. 297-298.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl., Stockholm: Liber
- Caido, R., Freitas, R., Leal, W., Mattos, L & Quelhas, O. (2017). Towards Sustainable Development Through the Perspective of Eco-efficiency-Asystematic Litterature Review. *Journal of Cleaner Production*. 165(1). ss. 890-904.
- Carter, R., O’Rourke, V., Pearce, T & Thock, S. (2015). Sustainable Tourism and its Use as a Development Strategy in Cambodia: A Systematic Literature review. *Journal of Sustainable Tourism*. 23(5). ss. 797-818.
- Darmawan, E., Arfa, M & Purbawati, D, L. (2018). The development of nature based-tourism in Tembarak District, Temanggung Regency. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*. 23(9), ss. 924-934.
- Dean, R. (2016). Review of Archipelago Tourism. *International journal of Bahamian studies*. 22(1). ss. 83-84.
- Dertadian, G & Maher, L. (2018). Qualitative Research. *Addiction*. 113(1). ss. 167-172.
- Figueroa, E & Rotarou, E. (2016) Sustainable Development or Eco-Collapse: Lessons for Tourism and Development from Easter Island. *Sustainability*. 8(11). ss. 1093.
- Folkhälsomyndigheten. (2020). *Bekräftade fall i Sverige*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/statistik-och-analyser/bekraftade-fall-i-sverige/>. [2020-03-13].
- Fredman, P., Laven, D & Wall-Reinus, S. (2015). New Challenges for Managing Sustainable Tourism in Protected Areas: An Exploratory Study of the European Landscape Convention in Sweden. *Society & Natural Resources*. 28(10). ss. 1126-1143.

- Förenta nationerna (u.å.). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. <https://sdgs.un.org/2030agenda> [2020-05-10].
- Gössling, S. (2000). Tourism sustainable development option. *Environmental Conservation*. 27(3). ss.223-224
- Gössling, S., Hall, C & Scott, D. (2020). Pandemics, Tourism and Global Change: a Rapid Assess of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism*. (ahead-of-print). ss. 1-20.
- Gössling, S., Hall, C & Scott, D. (2020). Pandemics, Transformations and Tourism: be careful what you wish for. *Tourism Geographies*. 22(3). ss. 577-598.
- Gunaydin, S & Mccusker, K. (2015). Research Using Qualitative, Quantitative or Mixed Methods and Choice Based on the Research. *Perfusion*. 30(7). ss. 537-542.
- Harris, P & Moss, D. (2020). Reflections of the Impact of Coronavirus on Public Affairs. *Journal of Public Affairs*. 20(2). ss. 1-2.
- Hoppstadius, F. (2018). Sustainable Development and Tourism in a Biosphere Reserve: A Case Study of Lake Vänern Archipelago Biosphere Reserve, Sweden. Diss. Karlstad: Karlstads Universitet.
<http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1238009/FULLTEXT02.pdf>
- HSLF-FS 2020:12. *Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av Covid-19 m.m.* Stockholm: Folkhälsomyndigheten.
- Isaaks, D. (2016). Qualitative Research. *Journal of Paediatrics and Child Health*. 52(9). ss. 911-911. Johnson, P., Nguyen, T., Wearing, S & Young, T. (2019). Conceptualising Networks in Sustainable Tourism Development. *Tourism Development Perspectives*. Vol. 32.
- Jhaveri, R. (2020). Echoes of 2009 H1N1 Influenza Pandemic in the COVID Pandemic. *Clinical therapeutics*. x(x). ss. 1-5.
- Johnson, P., Nguyen, T., Wearing, S & Young, T. (2019). Conceptualising Networks in Sustainable Tourism Development. *Tourism Development Perspectives*. 32(1). ss. 1-11.
- Kilipiris, F & Zardava, S. (2012). Developing Sustainable Tourism in a Changing Environment: Issues for the Tourism Enterprises. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 44(1). ss. 44-52.
- Kungliga Tekniska Högskolan (2020). *Social hållbarhet*. <https://www.kth.se/om/miljo-hallbar-utveckling/utbildning-miljo-hallbar-utveckling/verktygslada/sustainable-development/social-hallbarhet-1.373774> [2020-05-10]
- Kung, H., Lim, C & Min, J. (2011). Intervention Analysis of SARS on Japanese Tourism Demand for Taiwan. *Quality and Quantity*. 45(1). ss. 91-102.
- Lantz, A. (2013). *Intervjumethodik*. 3. uppl [omarb.], Lund: Studentlitteratur.
- Lee, T. (2013). Infuence Analysis of Community Resident Support for Sustainable Tourism Development. *Tourism Management*. 34(1). ss. 37-46.
- Leung, L. (2015). Validity, reliability and generalizability in qualitative research. *Journal of Family Medicine and Primary Care*. 4(3). ss. 324-327.
- Länsstyrelsen Stockholm (2017). *Skärgårdsfakta*.
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.1dfa69ad1630328ad7c89d0e/1548083610749/Fakta%202017-13%20Sk%C3%A4rg%C3%A5rdsfakta%20grafiska%20kartor.pdf>
- Majavaara, R. (2007). Route to Destruction? Second Home Tourism in Small Island Communities. *Island Studies Journals*. 2(1). ss. 27-46.

- Majavaara, R. (2009). An Inquiry Into Second-Home-Displacement. *Tourism and Hospitality Planning & Development*. 6(3). ss. 207-219.
- Martinez, J, M., Martin, J, M., Fernandez, J, A & Mogorron-Guerrero, H. (2019). An analysis of the stability of rural tourism as a desired condition for sustainable tourism. *Journal of Bussiness Research*. 100(1). ss. 165-174.
- McAreavey, R & McDonagh, J. (2010). Sustainable Rural Tourism: Lessons For Rural Development. *Sociologia Ruralis*. 51(2). ss. 175-194.
- Moules, N., Norris, J., Nowell, L & White, D. (2017). Thematic Analysis: Striving to Meet the Trustworthiness Criteria. *International Journal of Qualitative Methods*. 16(1). ss. 1-13.
- Nestico, A. Maselli, G. (2020). Sustainability indicators for the economic evaluation of tourism investment on islands. *Journal of Cleaner Production*. 248(1). ss. 1-5.
- Onn, G. (2018). Student Involvement as a Tool for Nurturing Business Model Development in Tourism Businesses in the Stockholm Archipelago. *Academica Turistica*. 11(1). ss. 73-86.
- Peterson, D & Tonarp, G. (2020). Nya skräsksiffror: Ras för hotellens intäkter. *Aftonbladet*, 4 juni. <https://www.aftonbladet.se/minekonomi/a/rAwkoK/nya-skracksiffror-ras-for-hotellens-intakter>
- Rassy, D. Smith, R, . (2013). The economic impact of H1N1 on Mexico's tourist and pork sector. *Health Economics*. 22(7). ss. 824-834.
- Ruhanen, L. (2013). Local Government: Facilitator or Inhibitor of Sustainable Tourism Development? *Journal of Sustainable Tourism*. 21(1). ss. 80-98.
- Shakeela, A. Ruhanen, L. Breaky, N. (2011) The Role of Employment in the Sustainable Development Paradigm - The Local Tourism Labor Market in Small Island Developing States. *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*. 10(4). ss. 331- 353.
- Skärgårdsstiftelsen (u.å.). *Vad är Stockholms skärgård?* <https://skargardsstiftelsen.se/lattlast/vad-ar-stockholms-skargard/> [2020-05-10].
- Stoddard, J E. Pollard, C E. Evans, M R. (2012)The Triple Bottom Line: A Framework for Sustainable Tourism Development. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*.13(3). ss. 233-258.
- Tillman, L. (2010). Deadline: Ethics and the Ethnographic Divorce. *Qualitative Inquiry*. 16(7). ss. 596-598.
- Tillväxtverket (u.å.). *Turism och Besöksnäring*. <https://tillvaxtverket.se/amnesomraden/affarsutveckling/turism-och-besoksnaring.html> [2020-05-10].
- Torres-Delgado, A & Saarinen, J. (2014). Using Indicators to Assess Sustainable Tourism Development: A Review. *Tourism Geographies*. 16(1). ss. 31-47.
- Turchin, A. Green, B,P. (2019) Island as refuges for surviving global catastrophes. *Foresight*. 21(1). ss. 100-117.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska Principer inom Humanistisk-Samhällsvetenskaplig Forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Visit Sweden (u.å.). *Hållbarhet på Visit Sweden*. <https://corporate.visitsweden.com/om-oss/sa-har-jobbar-vi/hallbarhet-pa-visit-sweden/>[2020-05-10].

- Weaver, D. (2011). Can Sustainable Tourism Survive Climate Change? *Journal of Sustainable Tourism*. 19(1). ss. 5-15.
- Xing, Y. Dangerfield, B. (2011) Modelling the sustainability of mass tourism in island tourist economies. *Journal of the Operational Research Society*. 62(9). ss. 1742- 1752.